

TRANSFORMING HAWKE'S BAY HEALTH SERVICES

CLINICAL SERVICES PLAN
ENGAGEMENT DOCUMENT

Our vision

*Tā mātu whakarehu
Te hauora o te matau-ā-māui
Healthy Hawke's Bay*

Excellent health services working in partnership to improve the health and wellbeing of our people and to reduce health inequities within our community.

Our values

HE KAUANUANU RESPECT

*Showing **respect** for each other, our staff, patients and consumers*

ĀKINA IMPROVEMENT

*Continuous **improvement** in everything we do*

RARANGA TE TIRA PARTNERSHIP

*Working together in **partnership** across the community*

TAUWHIRO CARE

*Delivering high quality **care** to patients and consumers*

Ea'a teia mea?

E maata te au turanga iti tangata tuketuke o Hawke's Bay e maata viviki aere ua atura, e ka maata ua atu rai te reira ma te pakari aere atu te tangata a teia au 10 ki te 15 au mataiti ki mua.

Te kitea putuputu'ia mai nei e ta matou akanoo'noo'anga turanga rapakau'anga ora'anga tangata, te au turanga kino o te ngere, e ko te aite'anga, te ngata nei te iti tangata kia rauka mai te tauturu a te angaanga rapakau'anga maki, me anoano ake ratou i te reira. Ka anoano'ia kia tieni matou i te reira.

Ko ta matou anau Māori e te Pasifika te ka arapaki'ia i te kore'anga te angaanga. Rapakau'anga maki e raveia i te tuatau tei anoano'ia e ratou, e ka kino atu to ratou turanga maki no tei tupu te reira. I to matou iti tangata e pakari aere atura, ko te aite'anga i reira, ka anoano'ia kia kimi ravenga matou no te akatinamou'anga i te angaanga turuturu e te rapakau'anga maki, kia vai vaitata ua mai rai te reira ki te katoatoa o te iti tangata.

No te akatinamou'anga i te turanga tau meitaki tikai o te angaanga rapakau'anga maki a te au tuatau ki mua, ka anoano'ia matou kia akatuke i ta matou tamanako'anga, e ka anoano'ia matou kia akamata i te teatea-mamao i tetai parāni i teia taime tikai.

To matou turanga tauturu tinamou meitaki tikāi ia kotou

E akakoro'anga puapinga maata ta matou ka rave e rauka ai te turanga tau meitaki o te angaanga rapakau'anga maki, na roto i te akanoonoo'anga i te au angaanga rapakau'anga no te katoatoa, te ka akatinamou ki runga i te anau e turanga ora'anga kino maata to ratou, e pera katoa to ratou turanga ora'anga tamataora.

Ka anoano matou kia mama e kia marama ua te rave'anga o te akono tiaki a te rapakau'anga maki, no te katoatoa.

Ka anoano matou kia akono matakite meitaki te angaanga rapakau ia koutou, ma te piri katoa atu kotou ki roto i te reira turanga akono tiaki'anga ia kotou.

Ka anoano matou i te akapapu tinamou no te akono tiaki arai paruru'anga e pera katoa no ta matou au angaanga rapakau'anga tauturu ora'anga, ei ravenga i te akameitaki atu i ta matou e rave ana e te kite o ta matou au anau.

Ka anoano matou kia meitaki atu te akono tiaki'anga mua, e pera katoa ta te oire, ei ravenga kia kore te iti tangata e aere mai ki te are-maki.

Eaa ta matou i rave mai ana?

I teia mataiti i pāti ake nei, kua uriuri manako kapiti ana to matou au aronga angaanga rapakau maki o to matou moti'a, e pera katoa tetai pupu maata tuketuke o te iti tangata e ta-angaanga ana i te au turanga angaanga rapakau maki, no te akatupu'anga i tetai pārani no te au tuatau ki mua – te "Pārani Angaanga Oronga a te Kiriniki".

Na teia pārani e tamanako'ia nei, e akatupu i te turanga matutu no te au ta'i ngauru mataiti e tu mai nei – eaa te turanga o te au angaanga rapakau te ka oronga'ia atu, ka akapeea te oronga'ia atu anga, e te nga'i no te oronga'ia atu anga.

Te ui atu nei matou kia kotou i teiane e te iti tangata o Hawke's Bay e – e tika'anga ainei to matou no teia?

Ko to kotou tuatau teia no te piri mai ki roto – te pati atu nei matou i to kotou au manakonako'anga i teia taime tikai!

Me tae mai ana to kotou au manakonako'anga kia matou, ka rave matou kia oti ta matou parāni, ma te rave'anga kia taena kapiti'ia ta tatou au turanga e akakoro nei.

Eaa te au mea te ka titau mai ia tatou?

A teia au 15 mataiti ki mua, ka maata atu te au pati'anga no te angaanga rapakau maki ki te turanga o teia ra, te kare e rauka i te angaanga rapakau'anga maki i te rave.

Eaa te tumu?

- Ka ngata atu te au angaanga rapakau'anga maki no te ka maata atu mei te koata te anoano o te iti tangata kia raveia no ratou.
- Ka taporo atu ki runga, vaitata e rua taime, te numero o te aronga pakari. Ko te aite'anga i reira, ka anoano'ia tatou kia maata atu ta tatou ka oronga no te au akono tiaki'anga i to tatou aronga pakari, ia ratou e apikepika aere atura.
- Ka anoano'ia te au arairai'anga o te au angaanga tau, me kore ra, te rava meitaki o angaanga rapakau'anga maki kia akara akatano'ia. No te akakore'anga i teia turanga, ka anoano'ia tatou kia tau atu te ravenga e oronga nei tatou i te angaanga rapakau'anga maki ki te iti tangata Māori, te iti tangata Pasifika, e te au putuputu'anga tena tikai oki e, o te aronga e turanga pakipakitai to ratou, ei ravenga kia tau te tauturu'anga te ka anoano'ia no ratou.

*“Kia tauwhiro, kia ākina,
kia rangaranga te tira o
Te Matau-ā-Māui.”*

“BE CARING, ALWAYS IMPROVING,
IN PARTNERSHIP WITH THE
COMMUNITY OF THE TE MATAU-A-MAUI.”

*“Kia hua kia tini kia
kapi te whenua.”*

“BE FRUITFUL, BE PLENTIFUL,
EMBRACE THE PEOPLE OF THE LAND.”

Ta matou parāni

Ko ta matou parāni, no te turanga aiteite o te rapakau'anga maki no te katoatoa. Te irinaki nei matou e, na te akono tiaki meitaki anga, te nga'i tau meitaki, e tu'anga puapinga teia no te akatupu'anga i te au turanga rapakau'anga tano meitaki me raveia.

No te akono tiaki meitaki ia anga, e te vaitata ki toou nga'i e noo ana, ko te akakoro'anga tinamou te reira o ta matou parāni.

Te rave'anga i te au anoano o te iti tangata o te oire

Te rave kairo kapiti'anga i te au pupu e te au aronga kite pakari no te oronga atu anga i te turanga atea maata atu o te au angaanga rapakau'anga maki, na roto i te akatupu'anga i te turanga akono tiaki mua no te akakore atu anga i te au turanga aiteite-kore, ma te akapapu e, ka tau meitaki te turanga o te au tamariki me akamata to ratou ora'anga.

Ka tuku tinamou matou i te raverave'anga kaupapa Maori ki roto i ta matou parāni, no te akatupu i te reira ki runga ake i te turanga matutu o ta matou au angaanga e rave arataki'ia nei e te iwi.

Ka angaanga kapiti atu matou, ma te maata'anga o tetai au turanga peu tupuna tuketuke e tetai au oire, no te akanoo'anga i to ratou turanga rapakau'anga maki tei anoano'ia no ratou.

Te aronga pakari

Kua kite matou e, te pakari aere atura to matou iti tangata, ka anoano matou i te tauturu i te aronga pakari kia noo ma te meitaki i roto i to ratou au ngutuare o to ratou au oire, na roto i te roa'anga o to ratou ora'anga.

I te iti tangata e pakari aere atura, kua akanoo ta matou parāni i te oronga kia maata atu te au angaanga akono tiaki'anga no te aronga turanga maki'anga roa i roto i te akono tiaki'anga mua.

Ka akatinamou matou ki runga i te turanga meitaki maata, ma te tauturu i te iti tangata kia rauka ia ratou i te raverave i te au maki tuatau roa, na roto i ta ratou rave'anga ma maroiroi e te tau.

Ka angaanga kapiti atu te au taote kite pakari o te au kiriniki kia koe e toou aronga rapakau maki kite pakari maata, kia kore e, ko koe te ka aere mai ki te are-maki.

Te turanga ora'anga maki manako (mental health)

Ko te rave'anga i te akono i te turanga ora'anga maki manako e te au piri'anga mai o te reira, e tu'anga rave'anga puapinga maata teia no ta matou akanoonoo'anga o te angaanga rapakau'anga maki. Ka akatupu matou mei te akamata'anga mai, te au turanga tau e te tano meitaki no te turuturu i te aronga tei roko'ia e teia maki.

Ka oronga atu te turanga mua e te akono tiaki'anga a te oire kia rauka tika meitaki te akono tiaki'anga ia koe uaorai, te turanga ora'anga meitaki, e te au porokaramu arairai paruru'anga, no te iti tangata e roko'ia ia ra e te maki manako e tetai au maki piri katoa.

Ko te au turanga turuturu tau o te au angaanga mua e ta te oire, ko te kite viviki ma te akakite atu i te reira ki te au turanga angaanga kite pakari, ei ravenga kia rauka viviki te aronga tei roko'ia e te au tu maki kino pakari, i te akara raverave'ia e te au taote turanga kite tau meitaki no te reira au maki.

Te akono tiaki'anga i roto i te are-maki

Ka anoano ua ia rai te akono tiaki'anga i roto i te are-mako.

E maata ta matou au akanoo'anga tinamou e ta matou au turanga puapinga e titau nei tei atui atu tetai ki tetai. Kua riro te reira katoatoa ei ravenga i te akaiti mai i te au akakoro'anga a to matou are-maki, na roto i te au tuatau ki mua.

Me ka rauka ia matou teia au turanga puapinga kia tupu, ka riro to matou are-maki ei nga'i te ka oronga atu i te akara akatinamou'anga ma te tuku'anga tika no te au aronga maki e maki kino pakari to ratou, me kore ra, e au kino maata o te kopapa, te ka aru'ia atu e te angaanga terapi i te 24-48 au ora mua o te akono tiaki'anga i te aronga maki i roto i te are-maki.

Me ka anoano'ia kia noo te reira tangata maki ki roto i te are maki, ka rave kapiti atu matou ki te reira aronga maki, ki ta ratou anau, ki to ratou aronga turuturu, e te aronga oronga tauturu o te oire, kia parāni meitaki ia te au nekeneke'anga mei roto mai i te are-maki, mei te ra mua mai. Ka akaneke'ia te aronga maki ki te au angaanga rapakau'anga o te oire tei vaitata atu ki to ratou ngutuare.

Ka rave maata ia kia meitaki akaou mai, te akono tiaki'anga puapinga maata i te aronga maki ki roto i te ngutuare, kia kore ratou e roa i te noo ki roto i te are maki.

Ko te meitaki atu i te turanga oronga turuturu a te oire no te maki manako, e tetai au turanga maki piri ke atu, ko te aite'anga i reira, ka akatinamou te are-maki i ta ratou angaanga ki runga i te aronga ko ratou te ka anoano maata rava ia atu kia akono tiaki meitaki ia.

Ia matou e akatinamou ra ki runga i te au rapakau'anga arairai tau meitaki e tetai au rapakau'anga tuke mai, ka maata mai te au va'i'anga maki te ka rave'ia i to tatou iti tangata e pakari aere atura, e no reira ka akamaata ia atu te angaaanga va'i'anga maki ei ravenga no teia kia rave'ia ma te tau.

Ka oronga atu matou i tetai au akateretere'anga tuketuke no te au turanga tuketuke, ma te angaanga kapiti atu ki te au DHBs ke atu, no te oronga atu anga i te au turanga rapakau'anga tuke no teia au maki.

Ka akapeea matou i te rave'anga i teia?

Ka tupu teia au mea katoatoa na roto i te akamaata'anga ia mai to matou aronga angaanga, te akamaata atu anga i to ratou kite pakari, e te akatinamou'anga i te au peu tupuna tau ki roto i te au mea katoatoa ta matou ka rave.

Ko te aite'anga o te tekenoliti o teia tuatau, ka rauka ia matou i te oronga tu'atu'a i te au tuatua akakitekite ma te tau meitaki tikai, ma te akatupu i tetai au ravenga ou no te oronga'anga i te au tu angaanga rapakau'anga maki ki te katoatoa, ua atu e, e noo ana ratou kiea.

**Akara'ia ma te akapae mai i te Parāni
Angaanga a te Putuputu'anga Clinical,
tena tei runga i te roro uira atuitui
www.ourhealthhb.nz**

Tena i reira ta matou parāni – kua tano ainei ta matou ka rave?

Me tae mai te au manako mei ko mai i te iti tangata o te au oire o Hawke's Bay, ka rave matou kia oti ta matou parāni.

I reira, ka angaanga kapiti matou kia rauka te turanga o te akono tiaki'anga meitaki tei anoano'ia no Hawke's Bay no te au tuatau ki mua.

Ka akapeea koe i te tuku'anga mai i toou manako?

1. No te au tuku'anga tuatua mai a te aronga tatakitai na roto i te mere, ta-angaanga'ia te fomu tena i muri i teia tokiumene, tipu'ia na runga i te raini tei topatapata'ia, rave'ia kia oti te au ui'anga katoatoa i te pa'u'ia mai, ka tuku ei koe ki rito i tetai pi'a mere vaitata kia koe. Me kare e rava te nga'i i runga i te fomu, ka rauka ia koe i te tata ki runga i tetai kapi peapa, ka tuku ei koe i taau fomu e taau kapi peapa ki roto i te tikiro tei tata'ia to matou atereti, na roto i te ta-angaanga anga i te atereti i muri i teia tokiumene.
2. No te au tuatua akakitekite mai na runga i te roro uira atuitui, aere atu ki runga i ta matou roro uira atuitui tena, te www.ourhealthhb.nz
3. Mata ki te mata.
E akara ki roto i ta kotou nutipeepa, ka akakiteia atu te ngaai e te ora e raveia ai te uipaanga.
4. Akanoo'ia tetai uipa'anga pu'apinga tuke me ko koe tetai mema o te putuputu'anga o toou oire te ka anoano i te aravei mai ia matou, tena te i-mere:
clinicalservicesplan@hbdhb.govt.nz, tuku'ia mai kia matou kia teatea-mamao matou i te reira.

Me ka tika, oronga'ia mai ta kotou au tuatua i manako no teia, kia matou.

**Feedback will close on
31 October 2018 at noon.**

O le a le 'autu o lenei matā'upu?

O Hawke's Bay o lo'o aumau ai tagatanu'u'ese'ese ma ua televave lona tuputupu a'e ma o le a fa'aau'au pea lona fa'atuputeleina ma matutua atu i le isi 10 i le 15 tausaga.

Ua maitauina e le tatou matāgaluega o soifua malōlōina le āluālu i luga o a'afiaga o le mativa, o lona uiga ua faigatā i tagata ona maua le tausiga fa'alesoifua malōlōina pe a mana'omia. Ua matou mana'omiaina ai se suiga i lea tulaga.

O tatou aiga (whānau) Māori ma Pasefika ua sili atu ona feagai ma a'afiaga o le lē maua o le tausiga fa'alesoifua malōlōina e tataua ona latou mauaina, ma o le mafua'aga lenā ua atili ai ona mama'i. A o fa'asolo atu ina matutua o tatou tagata, o lona uiga ua mana'omia ona tatou tōmānātu pe fa'apefea ona 'aumai fa'alatalata 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina ma fesoasoani lagolagosua mo tagata uma.

Mo le fa'atinoina o 'au'aunaga e sili atu fa'alesoifua malōlōina mo le lumana'i, e mana'omia ona tatou mafaufau i nisi 'auala 'ese'ese, ma ua mana'omia ona amata fa'agasolo a tatou fuafuaga i le taimi nei.

O le matou ta'utinoga mo outou

Ua i ai le matou matati'a tele mo le 'ausiaina o le soifua malōlōina laugatasia, e ala lea i le fausiaina o ni 'au'aunaga mo tagata uma e taga'i toto'a mo aiga (whānau) e sili atu le fa'aletonu o le soifua malōlōina ma maualalo le tamāoaiga.

Matou te manana'o e fa'afaigofie le tausiga fa'alesoifua malōlōina ina ia malamalama lelei ai tagata uma.

Matou te manana'o i le tausiga fa'alesoifua malōlōina e fa'a'atū tonu lava mo oe, ma ia e'auai i le tausiga o lou lava soifua malōlōina.

Matou te manana'o e fa'alu aoga le tamāoaiga i 'au'aunaga malu puipuia (preventative care) ma ulua'i 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina (primary health services), ina ia fa'aleleia ai la matou 'au'aunaga mo tagata o lo o fa'aaogaina fa'apea ma aiga (whānau).

Matou te manana'o ia sili atu le lelei o ulua'i 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina ma 'au'aunaga fa'alaua'itele mo gasegase i tua, (primary and community care) ina ia lē mana'omia ai le omai o tagata i le falema'i.

O le a sa matou galuega ua fai?

I tausaga ua mavae atu, sa fai ai se fefa'asoaāi'ga o manatu a le au polofesa a le soifua malōlōina a le tatou itumalō, fa'atasi ai ma i latou o lo o fa'aaogaina le 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina, mo le faia lea o se fuafuaga mo le lumana'i – 'Fuafuaga mo 'Au'aunaga Fa'alesoifua malōlōina (Clinical Service Plan).

O nei manatu fuafuaina o le a fausiaina ai le fa'avae mo le isi sefulu tausaga. **Po'o a** 'au'aunaga o le a fa'afoeina, **pe fa'apefea** ona fa'afoeina, ma e **po o fea** e tatau ona fa'afoeina ai.

O le matou fesili la mo outou i le taimi nei, o tagata nu'u o Hawke's Bay – **fa'amata ua sa'o lenei faiga?**

O lou avanoa lenei e te 'auai ai – **matou te vala'auliaina ni o outou manatu fa'aalia i le taimi nei!**

Afai 'ae mautū mai o outou manatu fa'aalia, o le a fa'amae'a loa a matou fuafuaga, ma amata galulue loa aga'i i le **taunu'uga o a tatou sini autu.**

O a ni lu'itau mo tatou?

Mo le isi 15 tausaga o i luma, o le a fa'ateleina le mana'omia o le 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina i lona saosaoa e maualuga atu nai lo le 'au'aunaga o lo o mafaia e le soifua malōlōina i le taimi nei.

Aisea?

- O le 'au'aunaga a le Falema'i o le a fa'alauteleina 'ona o le mana'oga o tagata ua fa'amoemoe o le a si'itia pe tusa ma le kuata.
- O le fuainumera o tagata matutua o le a fa'aluaina. O lona uiga o le a mana'omiaina le faia o ni 'au'aunaga fa'apitoa mo le tausiga o tagata matutua a'o fa'asolosolo ina vaivai o latou soifua.
- O pa puipui ua lē maua ai taimi tāua po o avanoa talafeagai e mo'omia mo le 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina, ua mana'omia ona talanoaina. Ina ia foi'a lea fa'afitauli, ua alagatatau ona fa'aleleia ni faiga e fa'afoeina ai 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina mo tagata Maori, Pasefika, ma fa'alapotopotoga o lo o iai i latou e iai mana'oga fa'apitoa, ina ia talafeagai lelei ma o latou mana'oga.

*“Kia tauwhiro, kia ākina,
kia rangaranga te tira o
Te Matau-ā-Māui.”*

“BE CARING, ALWAYS IMPROVING,
IN PARTNERSHIP WITH THE
COMMUNITY OF THE TE MATAU-A-MAUI.”

*“Kia hua kia tini kia
kapi te whenua.”*

“BE FRUITFUL, BE PLENTIFUL,
EMBRACE THE PEOPLE OF THE LAND.”

O matou fuafuaga

Matou te talitonu o le sa'ó o le tausiga, i le nofoaga sa'ó, e tele sona sao mo le 'ausiaina o le fua fa'atatau fa'alesoifua malōlōina.

O le tausiga lelei o oe, taulalata i le nofoaga o lo o'e āumau ai, o lo o i le ogatotonu lea o a matou fuafuaga.

O le tali atu i mana'oga o tagata lautele

la tu'ufa'atasia vaega uma atoa ma ē o i ai ni tomai fa'apitoa ina ia ofoina atu ni 'au'aunaga 'ese'ese e ala i **ulua'i 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina o i ai nei (evolving primary care)** ina ia 'ave'eseina ai ni fa'aletonu, ma ia mautinoa ia maua e tamaiti uma le amataga sili ona lelei mo le olaga tuputupuā'e.

O le a matou fa'aofina i ai ni faiga fa'a-Māori (kaupapa Māori practice) i totonu o a matou fuafuaga ina ia fausia i luga o le malosiaga o la matou 'au'aunaga fa'a-iwi (iwi-led services).

O le a matou galulue fa'atasi ma le lautele o aganu'u 'ese'ese ma tagata lautele po o fa'alapotopotoga ina ia fausiaina ni 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina o lo o latou mana'omiaina.

Tagata matutua

Matou te iloa o le to'atele o le faitau aofa'i o tagata ua fa'asolo ina matutua, **o lea matou te manano'o ai e fesoasoani i tagata matutua ina ia āumau pea i o latou aiga ma fa'alapotopotoga i se taimi umi pe a talafeagai ai mo i latou.**

A'o fa'asolosolo ina matutua tagata, ua talosagaina i ā matou fuafuaga fa'ata'oto le toe faia o **nisi 'au'aunaga mo gasegase fa'a'umi'umi i totonu o ulua'i 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina (Primary Care).**

Matou te mata'itūina le **soifua malōlōina lelei, ma fesoasoani i tagata e tausia lelei o latou gasegase fa'a'umi'umi e ala lea i ā latou lava tausiga lelei mo i latou lava.**

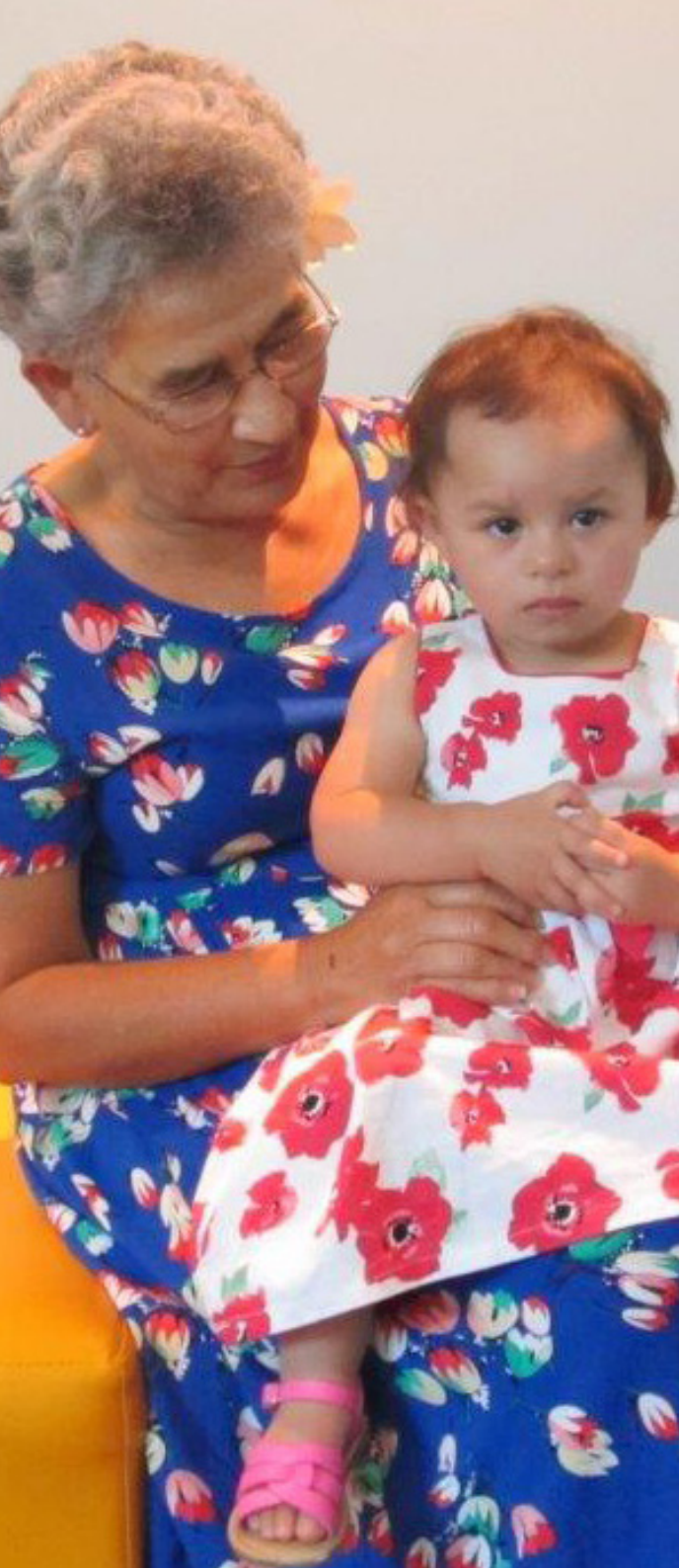
O foma'i faapitoa o falema'i o le a outou galulue fa'atasi **atoa ai ma foma'i fa'apitoa mo gasegase i tua (community health care professional),** nai lo lou tau sau i le falema'i.

Gasegase o le mafaufau

O le tausiga o le gasegase o le mafaufau ma mea ua fai ma vaisu (addiction) e fa'amuumua lea i totonu o le matou 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina. O le a matou amata malie i ni auala talafeagai ma le ato'atoa ina ia fesoasoani ai mo le malōlōina lelei o le mafaufau.

O ulua'i 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina mo aiga ma 'au'aunaga fa'alaua'itele mo gasegase i tua (primary and community care) o le a latou fa'atinoina polokalame tau i le tausiana ma le va'aia lelei e le tagata o ia lava, (self-management), soifua malōlōina lelei ma le sogasogā ina ia vave ona malosi (wellness and resilience) mo tagata o lo o ua alia'e ai fa'afitauli o le gasegase tau i le mafaufau ma fa'afitauli i mea ua fai ma vaisu (addiction issues).

O le lelei o le lagolagosua a ulua'i 'au'aunaga fa'alesoifua malōlōina mo aiga (primary service) ma 'au'aunaga fa'alaua'itele mo gasegase i tua (community services) o le 'a aofia ai fa'ailo o le amataga o le gasegase, ma fa'asino sa'o ai i le 'au'aunaga a foma'i fa'apitoa, ina ia maua vave ai e tagata o lo o maua i gasegase ogaoga ma le tugā o mana'oga, ona va'ai vave le foma'i sa'o e i ai le tomai fa'apitoa e gafa ma lea matafaioi.

Tausiga a le falema'i

O le a mana'omia lava i aso uma le tausiga a le falema'i.

O le tele o a matou ta'utinoga ma sini 'autu e feso'ota'i fa'atasi. O nā vaega uma o le a lima ta'ita'iina ai lo tatou falema'i ina ia fa'aitiitia ai mataupu e fitoitonu i ai le tagataga'i i le lumana'i.

Afai o le a matou 'ausia nei sini 'autu, o le a 'avea loa le tatou falema'i ma nofoaga e tu'uina atu ai iloilogaga fa'apitoa fa'apea ma le faiga o fa'ai'uga mo tagata e maua i gasegase tugā ma ogaoga po o ni manu'aga mulimuli mai ai, ma ni togafitiga fa'apitoa mo gasegase taofia mo le 24-48 itula muamua.

Afai e mana'omia le nofo i le falema'i, o le a faia loa ni fuafuaga fa'atasi ma le tagata o lo o gasegase, o lona aiga (whānau), tagata lagolagosua (support people) atoa ai ma 'au'aunaga fa'alesoifua malolōina i tua i nu'u (community providers) ina ia lagolagoina **lelei ni fesuia'iga pe'a te'a i tua lē o lo o gasegase mai le falema'i e amata mai i le aso muamua**. O le a fa'ate'a i tua le tagata o lo o gasegase i le tausiga a le 'au'aunaga fa'alesoifua maloloina i tua (community based service), e **latalata i le aiga**.

O togafitiga taūa mo le toe fa'aleleia ma le fa'afouina o le malosi o le a fa'atinoina i le aiga, ina 'ia le toe mana'omia ai e tagata se taimi 'umi e fa'aalu i le falema'i.

O le lelei o le lagolagosua a 'au'aunaga fa'alaua'itele i tua (community-based support) mo tagata e maua i le gasegase o le mafaufau ma fa'afitauli i mea ua fai ma vaisu (addiction issues) o lona uiga o le 'au'aunaga fa'a-le-falema'i (hospital-based service) o le a mata'itūina gasegase e ogaoga mana'oga.

E ui lava ina o matou **mata'itūina puipuiga ma isi lava togafitiga**, o le mana'omiaina o ta'otoga o le a fa'atupula'ia talu ai ona ua fa'asolo ina matutua o tatou tagata, ma o lea o le a fa'aleleia atili ai le 'au'aunaga mo ta'otoga ina ia fa'amalieina nei mana'oga.

O le a matou saunia nisi o togafitiga laiti i nisi o vaega ese'ese, ma fa'aaauu pea ona galulue vāvālalata ma isi Falema'i Fa'a-itumalō (DHBs) e tu'uina atu ni 'au'aunaga fa'apitoa mo gasegase e fai si faigata (complex specialities).

E fa'aapefea ona fa'atino?

O nei mea uma e fa'amoemoe i le **to'atele o le 'aufaigaluega, ina ia fa'alauteleina ai le atamai fa'apitoa ma fa'aopopo i ai ma le agava'a fa'aleaganu'u i totonu** o galuega uma matou te faia.

O le tomai fa'atekenolosi fa'aonaponei (modern technology) o lona uiga e mafai ona tatou fa'asoa lelei ai fa'amatalaga i se vave ma fausia ai ni auala fou e ofoina atu ai le 'au'aunaga fa'alesoifua maloloina i tagata uma, e tusa lava po o fea e te aumau ai.

Silasila ane ma si'i i lalo (download) le 'atoaga o Fuafuaga a le 'Au'aunaga Fa'alesoifua Maloloina (Clinical Service Plan) i le www.ourhealthhb.nz

La, o la matou fuafuaga lena – fa'amata ua sa'o lea?

O le taimi lava matou te maua ai ni manatu o le Itumalo o Hawke's Bay, o le a fa'ama'ea ai loa ma matou fuafuaga.

O le a tatou galulue fa'atasi fo'i ina ia 'ausia le fa'amoemoe mo le tausiga fa'alesoifua maloloina i le lumana'i mo Hawke's Bay.

E fa'apefea ona faia sou manatu?

- 1. Manatu fa'aālia ta'ito'atasi e lafo ma i le meli:**
Fa'aaoga le pepa o lo o i tua o lenei tusitusiga, 'oti i luga o le laina togitogi nini'i, fa'atumu uma fesili ona lafo mai lea i se pusa meli lata ane.
- 2. Manatu fa'aālia ta'it'oatasi mai i le upega tafa'ilagi:**
Taga'i ane i le matou tuatusi:
www.ourhealthhb.nz
- 3. Fa'afesaga'iga (face-to-face):**
Silasila ane i le Nusipepa a lou pitonu'u mo nofoaga ma taimi o fonotaga.
- 4. Arrange a special meeting:**
If you belong to a community group who would like to meet with us, please feel free to email: clinicalservicesplan@hbdhb.govt.nz to make arrangements.

We look forward to your feedback.

**Feedback will close on
31 October 2018 at noon.**

Koe ha 'ae ngaahi fakamatala ko 'eni?

Koe vahenga Hawke's Bay 'oku tokolahi 'ae komiuniti kehekehe ai pea 'oku tupu mo tokolahi, pea 'e hokohoko atu pe 'ene tupu ke tokolahi ange 'ihe ta'u e 10-15 ka hoko mai.

'Oku ha mai he tafa'aki 'ae potungaue mo'ui 'ae fiema'u vivili ke ma'u ha tokoni 'ihe tafa'aki 'oe mo'ui lelei 'ihe taimi 'oku fiema'u ai.

Ko hotau kainga Māori moe Pasifiki 'oku vivili taha 'enau fiema'u kihe ngaahi sevesi ko'eni lolotonga 'oku 'iai pe 'enau totonu ke ma'u 'ae tokoni ko'eni pea e malava pe ke nau toe puke lahi he 'ikai ke ma'u 'ae tokoni ko'eni. 'I he'etau faka'au motu'a ange 'oku tau faka kaukau leva kihe ngaahi founa ke toe 'omai 'ae ngaahi tokoni kihe tokotaha kotoa pe pea 'e faka fou mai ia 'ihe ngaahi faka kaukau fo'ou moe fokotu'u palani ngaue ke 'oatu 'ae sevesi lelei taha kihe taha kotoa pe 'ihe kaha'u.

Ko 'emau tukupaa 'eni kia moutolu

Ko 'emau tukupaa ke fa'u ha founa ngaue 'ihe va'a 'oe mo'ui lelei 'o fakatefito 'ihe ngaahi famili 'oku vivili taha 'enau fiema'u 'ihe tafa'aki 'oe mo'ui 'ihe faka sino moe faka sosiale foki. 'Oku mau tukupaa ke fa'u ha founa 'e toe mahino ange 'ae founa ngaue 'ae va'a 'oe mo'ui kihe taha kotoa pe.

'Oku mau tukupaa ke fakakau mai mo ki moutolu 'ae kakai 'ihe taimi 'oku fiema'u ai 'ae tokoni kihe mo'ui tautautefito kihe taimi oku mou puke ai. Temau fakapapau'i 'e 'iai ha ngaahi founa malu'i hangee koe talanoa kihe founa kai mo'ui lelei pehe kihe ngaahi sivi, moe huhu malu'i ke toe mo'ui lelei ange ai e famili. 'E si'isi'i leva moe taimi tenau toutou 'alu ai kihe toketaa 'o iku ai pe ki falemahaki.

Koe ha 'emau ngaue kuo lava?

'Ihe ta'u kuo hili, na'e ngaue mo fevahevahe'aki 'ae kau ngaue kihe mo'ui 'o kau heni 'ae kau Toketaa, kau neesi pehee foki kihe kau mahaki 'ihe fokotu'u fakakaukau kiha founga ngaue 'e toe lelei ange kihe kaha'u'o ui koe 'Clinical Service Plan'.

Koe makatu'unga 'eni kihe ta'u 'e 10 hoko mai. Koe ha 'ae sevesi lelei taha kihe kakai, Founga lelei taha ki hono faka hoko 'ae sevesi, pea koe fe 'ae tafa'aki 'e fiema'u lahi taha 'ae sevesi ko'eni.

Koe fehu'i leva kia kimoutolu kakai 'o Hawke's Bay, **'Oku tonu e fokotu'utu'u ngaue ko'eni?**

Koe faingamalie 'eni keke kau mai ai 'ihe fokotu'u faka kaukau ko'eni pea 'oku mau fakaafe'i koe keke kau mai 'ihe tali fehu'i ko'eni. Ko 'ene a'u mai homou ngaahi tali kihe ngaahi fehu'i, temau ngaue faka'osi leva kihe palani ngaue mo kamata ngaue leva ke a'usia e taumu'a koia kuo 'osi fokotu'u.

Koe ha e ngaahi faingata'a temau fepa-ki moia, koe 'uhii koe fo'ou 'ae ngaahi fokotu'u faka kaukau ko'eni?

'E toe lahi ange 'ae fiema'u kihe sevesi mo'ui lelei 'I hotau vahee 'ihe ta'u 'e 15 ka hoko mai 'o faka tatau kihe tu'unga 'oku 'iai he taimini.

Koe ha nai hono 'uhinga?

- E toe tokolahi ange 'ae kakai 'ihe vahe ko'eni 'o fakafuoufoa kiha vahe fa 'e taha 'oe kakai 'oku lolotonga 'ihe feitu'uni.
- 'E liunga 2 e tokolahi 'oe kau tou lekeleka pea 'e fiema'u ke 'iai ha tokanga mavahe ma'a ki nautolu.
- Ko ha ngaahi palopalema faka familia pe faka soziale tene uesia 'ae feinga mai 'ae ngaahi familia Maori pe Pasifiki pea pehee kihe kau faingata'a'ia faka sino pe ko 'enau 'i falemahaki 'i he'enau puke pea hoko ai 'o tomui he taimi e ni'ihii 'ae feinga 'ae potungae.

*“Kia tauwhiro, kia ākina,
kia rangaranga te tira o
Te Matau-ā-Māui.”*

“BE CARING, ALWAYS IMPROVING,
IN PARTNERSHIP WITH THE
COMMUNITY OF THE TE MATAU-A-MAUI.”

*“Kia hua kia tini kia
kapi te whenua.”*

“BE FRUITFUL, BE PLENTIFUL,
EMBRACE THE PEOPLE OF THE LAND.”

Koe palani ngaue

Ke ma'u tatau 'ehe taha kotoa pe 'ae faingamalie kihe mo'ui lelei 'oku nau fiema'u 'ihe feitu'u totonu hangee 'i honau 'api pehee ki honau kolo 'oku nau nofo ai

Koe uho ia 'oe palani ngaue 'oku mau fai.

Ko 'emau 'ilo mo fanongo kihe fiema'u 'ae komiunitii.

'E fou 'eni 'ihe ngaue fakataha 'ae kau ngaue 'ae potungaue mo'ui 'I hono ako'i mo fakamatala'i kihe kakai 'ae ngaahi sevesi 'e lava he potungaue 'o fakahoko pea mo faka papau'i koe lelei taha 'oku kamata 'aki 'ihe mo'ui lelei 'etau **fanau iiki**.

'E kau foki heni moe Kaupapa Māori he pou pou mai kihe palani ngaue 'oku fai koe tokoni moe pou pou'i e ngaahi sevesi 'oku taki mu'omu'a ai e ngaahi lwi 'e ni'ihii.

Temau ngaue fakataha moe kakai mei he ngaahi fonua kehekehe 'I he komiunitii ke palani mo fokotu'utu'u ha founa 'e toe lelei ange ko hono ma'u 'ae tokoni mei he potungaue mo'ui 'ae vahenga 'o faka tatau kihe ngaahi fiema'u taautaha.

Kau toulekeleka

‘Oku ‘alu e taimi moe tokolahi ange e kau toulekeleka, pea koe taha ia ‘ae ngaahi taumu’a ngaue, ke **tokoni kia kinautolu kenau mo’ui lelei mo nofo pe ‘l honau ngaahi ‘api moe komunitii ‘oku nau ‘iai kihe loloa taha ‘e ala lavaa.**

‘Oku kau ‘ihe palani ngaue ko’eni hono ako’i kinautolu kenau lava pe ‘o tokanga’i kinautolu ‘ihe taimi ‘oku nau puke ai pehee foki kiha ngaahi mahaki tauhi hangee koe suka moe toto ma’olunga.

‘E si’isi’i leva heni e taimi tenau ‘alu ai kihe falemahaki.

Mo’ui lelei faka ‘atamai

Koe taha e ngaahi tafa’aki ‘oku tokangaekina lahi taha ‘e he potungaue mo’ui, koe tafa’aki kihe mo’ui lelei faka ‘atamai.

Temau langa mo fokotu’u ha founa pau mo mo’ui lelei ke poupou ki hono tokanga’i ‘a ki nautolu ‘oku nau mo’ua ‘ihe ngaahi fokoutua kehekehe faka ‘atamai.

Koe ngaahi poupou mei ‘api moe komiunitii ‘e malava ai ke vave hono ‘ilo’i ‘oku mo’ua ha tokotaha ‘ihe fokoutua faka ‘atamai, **pea ‘e vave ai hono ‘ave kihe feitu’u totonu ‘oku fai ai ‘ae tokoni lelei taha kihe tokotaha ko’eni.**

Koe ngaahi tokanga 'oku fai 'I loto falemahaki

'Oku fiema'u 'ihe taimi kotoa pe 'ae tokoto pe nofo 'i falemahaki 'o kapau 'e fiema'u.

Koe taumu'a moe langa ngaue ko'eni, 'oku nau fengaueaki lelei 'ihe taumu'a ke toe si'isi'i ange 'ae 'alu ki falemahaki, kae taafataha pe 'ae falemahaki kihe ngaahi puke fakatu'upakee moe ngaahi lavea lalahi 'ihe uluaki houa 'e 24-48 'a 'ene hokoo.

Kapau 'e fiema'u ke fai ha tokoto moha ngaue'aki 'ae falemahaki, kuo pau kemau fengaue'aki moe tokotaha mahaki, famili, pehee kihe komiunitii 'i hano palani ha feitu'u ofi ki 'api 'e lava ke 'ataa kiai 'ae tokotaha mahaki 'o faka akeake mo tali ai pe ke 'ataa kae 'ikai ke toe hoko atu 'ene nofo 'ihe falemahaki.

Koe lelei ange 'ae ngaahi tokoni moe poupou 'oku 'ihe komiunitii fekau'aki mo kinautolu 'oku mo'ua he fokoutua faka'atamai, 'e 'ataa leva 'ae ngaahi loki 'ihe fale mahaki kia kinautolu 'oku vivili ange 'ae fiema'u ke tokanga'i 'l falemahaki honau fokoutua faka 'atamai.

Neongo e taumu'a kihe malu'i moe ngaahi founa kehe ke tokoni kihe mo'ui lelei, **'e kei fiema'u pe ke fai e ngaahi ngaue 'l loto falemahaki hangee koe tafa moe ngaahi faito'o lalahi.**

Temau fengaeaki moe ngaahi va'a kehekehe 'oe potungae mo'ui mei he 'u vahenga kehe, kemau kei lava pe 'o faka lato 'ae ngaahi fiema'u kihe 'u faito'o lalahi 'ihe ngaahi vahenga kehe.

Koe ha e founga 'e lava ke fakahoko ai 'eni?

'E makatu'unga hano ikuna e taumu'a ngaue ko 'eni mei hano toe faka tokolahi e kau ngaue, pehee foki ki hano toe hoko atu e fekumi moe ako ke toe mafao atu e 'ilo moe angai ngaue. Pea ke faka kau mai foki moe ngaahi 'ulungaanga faka fonua takitaha 'ae ngaahi matakali 'oku nau nofo 'ihe vahenga Hawke's Bay 'ihe fokotu'u moe langa ngaue 'oku mau fai.

Koe fakalaka 'oe tekinolosia 'oku malava ke mau fe vahevahe'aki moe ngaahi va'a ngaue kihe mo'ui 'ihe tapa pe 'oe Potungaue mo'ui 'a Nu'usila ni. 'Oku lava ai 'o fa'u moha ngaahi founga ke toe lelei mo faka lakalaka ai 'ae ngaue kihe mo'ui lelei.

Teke lava 'o sio mo download 'ae palani moe fokotu'utu'u ngaue 'oku mau fai 'ihe website ko'eni 'oku ha atu www.ourhealthhb.nz

Koe anga leva 'ena 'emau palani ngaue- 'oku tonu nai 'emau fokotu'utu'u?

Hili 'emau fanongo mei he ngaahi fokotu'utu'u faka kaukau mei he komiuniti 'a Hawke's Bay, temau faka'osi leva 'ae palani ngaue, pea te tau kamata ngaue fakataha leva ketau a'usia e taumu'a ngaue kihe mo'ui lelei 'I Hawke's Bay.

'E anga fefee 'emau fanongo ki ho'omou ngaahi fokotu'u?

- 1. Koe tali faka fo'i tuitui 'o fou mai:**
foomu 'oku 'oatu fakataha 'ihe tohi ni. Kosi fakataha 'ihe laini 'oku toti atu, tali e ngaahi fahu'i pea li mai leva 'ihe meili kihe tu'asila 'oku ha atu pe 'l mui he sila 'oku teu fa'o kiai. Kapau 'oku 'ikai ke fe'unga 'ae pepa ki ho'o fahu'i pea tanaki mai hao pepa kihe foomu.
- 2. Teke lava pe 'o vakai kihe website 'ae potungaue ni moe link koena www.ourhealthhb.nz**
- 3. Te tau lava foki o fesiofaki:**
'Ihe ngaahi fakataha faka komiunitii, teke lava 'o 'ilo'i e taimi fakataha mei he nusipepa lokolo.
- 4. Pe koe alea'i ha taimi fakataha:**
Mo kimautolu 'l ha'o email mai kihe tu'asila koeni clinicalserviceplan@hbdhb@govt.nz

We look forward to your feedback.

**Feedback will close on
31 October 2018 at noon.**

QUESTIONNAIRE

Me ka tika, akaki'ia te au ui'anga i raro ake nei, ka akaoki mai ei ma te kore e tutaki i te tuku mai na roto i te mere.

1. Ko teea te tu'anga tei tau no toou au manako? (*Tiki'ia okotai – me ka anoano koe i te tuku manako no tetai au tu'anga maata atu i te okotai nga'i, me ka tika, tata'ia te reira ki runga i tetai fomu takake mai.*)

Hastings   Nepia   Turanga
Hawke's Bay

Wairoa

2. Kua kitea akatinamou'ia ainei e matou te tu'anga pu'apinga? (*Tiki'ia okotai*).

Ae   Kare

3. Me kua pa'u mai koe e "Kare" no te ui'anga 2, me ka tika, e akakite mai koe i taau au tumu no te reira:

---

4. E au mea ke atu ainei tetai ta matou kia tamanako katoa? (*Me ka tika, akakite'ia mai kia matou i konei*):

---

5. No te tauturu ia matou no toou au manako ka tuku mai, me tika, akakite ia mai te au tuatua akakitekite akamarama tena ka aru mai:

Uki Mataiti Putuputu'anga   Raro mai i te uki 20 mataiti   Raro mai i te uki 45 mataiti   Runga atu i te uki 45 mataiti

Turanga Iti Tangata   Māori   Pacific   Iti Tangata ke Atu

Turanga Tane/Vaine   Vaine   Tane   Iti Tangata ke Atu

6. Me ka anoano koe kia tuku atu matou i te akara akatinamou'anga o toou au manako tei tae mai kia matou, me ka tika, tuku'ia mai te tuatua akamarama ki raro ake nei:

Ingoa (*Me ka anoano koe*): _____

Atereti no te aravei atu anga: _____

Email: _____

Free DX

Can be mailed in any NZ Post Box
FreePost Authority Number 249946

Clinical Services Plan Feedback
Hawke's Bay District Health Board
Corporate Office
Private Bag 9014
Hawkes Bay Mail Centre
Napier 4142

Kataki 'o fakafonu mo tali 'ae ngaahi fehu'i 'oku ha atu 'i lalo, pea li faka foki mai 'ihe sila 'oku 'oatu fakataha moia, 'aia 'oku ta'e totongi pe hono li he meili.

1. Ko fe 'ihe ngaahi feitu'u 'oku 'asi atu 'i lalo 'e faka tatau kiai 'a ho'o tali? (*Kataki 'o faka tonuki ha taha pea kapau 'e laka hake he taha pea ke ngaue 'aki ha foomu mavahe 'e taha*)

Hastings   Napier   Central HB
 Wairoa

2. Kuo mau 'osi faka mahino'i atu 'ae kaveinga? (fakatonu'i ha taha).

'lo   'Ikai

3. Kapau 'oku ke tali "Ikai" kihe fehu'i fika 2 pea ke kataki mu'a 'o fakamatala'i mai ho'o 'uhinga.

---

4. 'Oku 'iai moha toe me'a ke tanaki mai kihe kaveinga ni. (*Kataki 'o fakamatala'i*)

---

5. 'E hoko ho'o fakafonu 'ae ngaahi fehu'i 'i lalo koha tokoni kia kimautilo faka tatau ki ho'o tali fehu'i.

Ta'u motu'a: 'I lalo he ta'u 20   20-45   Lahi hake he ta'u 45
Tangata'i Fonua: Māori   Pasifiki   Tangata'i Fonua kehe
Gender: Fefine   Tangata   Tangata'i Fonua kehe

6. Kapau 'oku ke loto ke li atu hano faka ma'opo'opo 'oe ngaahi fehu'i nake tali pea kataki 'o fakafonu mai 'ae fehu'i 'i lalo:

Hingoa (*Fa'iteliha pe 'e 'omai pe 'ikai*) _____

Tu'asila ke fetu'utaki atu kiai _____

Email: _____

Free DX

Can be mailed in any NZ Post Box
FreePost Authority Number 249946

Clinical Services Plan Feedback
Hawke's Bay District Health Board
Corporate Office
Private Bag 9014
Hawkes Bay Mail Centre
Napier 4142

Fa'amolemole fa'atumu mai fesili o lo'o i lalo ma fa'aogā teutusi e leai se totogi ua mae'a na saunia atu e lafo fua mai ai.

1. O lē fea o d'ai nei e fa'atatau i ai ou manatu? (Togi le tasi – afai e te finagalo e sili atu ma le tasi se d'ai e fia fa'aāli i ai lou manatu, ona fa'aogā mai lea o se isi laupepa fa'amolemole):

- Hastings   Napier   Central HB
 Wairoa

2. Po'o ua matou mata'itūina le mataupu autū? (Togi le tasi):

- Loe   Leai

3. Afai e te tali mai i le 'Leai' i le fesili lona 2, fa'amolemole ta'u mai le mafua'aga:

---

4. E i ai se isi mataupu e 'ese mai e tatau ona matou iloiloaina? (Fa'amolemole fa'ailoa mai i'inei):

---

5. Mo le fesoasoani atu i sou manatu fa'aālia, fa'amolemole fa'ailoa mai i fa'amatalaga o lo'o i lalo:

Tausaga: Lalo ifo 20   20-45   Luga atu 45

Tupu'aga: Māori   Pasefika   Isi

Itu'aiga: Tama'ita'i   Tane   Isi

6. Afai e te finagalo e matou te lafoina atu le āu'ililiga o finagalo fa'aalia sa matou maua mai, fa'amolemole fa'ailoa mai i fa'amatalaga o lo'o i lalo:

Igoa (Filifiliga): _____

Tuatusi: _____

Email: _____

Can be mailed in any NZ Post Box
FreePost Authority Number 249946

Clinical Services Plan Feedback
Hawke's Bay District Health Board
Corporate Office
Private Bag 9014
Hawkes Bay Mail Centre
Napier 4142

Free DXX

